Werken met rijke teksten – houvast voor je leeslessen

Doel

Dit is een houvast voor je lessen bij het werken met rijke teksten. Het biedt een reeks handvatten die je ondersteunen bij het voorbereiden en geven van je lessen. Het helpt je om met leerlingen in gesprek te gaan over de tekst en hen opdrachten te laten uitvoeren die ingaan op wat de tekst bij hen oproept, wat er in de tekst staat, hoe het er staat, en wat de tekst hen verder kan leren.

Ter voorbereiding: de tekst(en) kiezen en die zelf lezen

- Kies een rijke tekst of rijke teksten die past/passen bij het leesdoel en het lesdoel dat je voor ogen hebt.
    - Bij een **leesdoel** kun je denken aan doelen die passen bij de **inhoud van de tekst**: we lezen de tekst omdat we iets willen weten, iets willen begrijpen, de ander willen leren kennen, ….
    - Bij **lesdoelen** kun je denken aan de **onderwijsdoelen** die je met je leesonderwijs hebt: je wilt bijvoorbeeld dat je leerlingen diep leesbegrip krijgen, hun leesvoorkeur verbreden, of kennis over de vorm van teksten opdoen.
- Op welke manier gaat de **inhoud** van de tekst aan lesdoel en leesdoel bijdragen?
- Neem de tijd en de ruimte om de tekst grondig door te lezen (of te beluisteren, als dat een optie is), en **stel jezelf vragen** die passen bij je doelen:
    - ***Beleving***: wat is het eerste dat de tekst aan beelden, gedachten of reacties bij je oproept?
    - ***Inhoud***: wat staat er precies in de tekst?
    - ***Vorm***: hoe is de tekst opgebouwd? In welke stijl is de tekst geschreven? Wat is het vertelperspectief?
    - ***Betekenis***: welke betekenis geef jij aan de tekst?
    - ***Kennis***: wat leert de tekst je over de wereld, jezelf en/of anderen? Bevestigt of verandert de tekst wat je al wist? Welke vragen roept de tekst (nog) bij je op?
    - ***Evaluatie***: wat vind je zelf van de inhoud van de tekst en van de manier waarop die wordt gebracht?
    - ***Reflectie***: is je kijk op de wereld, op jezelf en/of op anderen na het lezen van de tekst veranderd?
- Bepaal nadat je de tekst zelf goed gelezen hebt:
    - of je de betekenis van bepaalde **moeilijke woorden** aan de leerlingen wilt meegeven (waarbij het goed is om te beseffen dat leerlingen vaak zelf achter die betekenis komen als ze de tekst lezen);
    - hoe je de leerlingen kunt **stimuleren** om een eerste reactie op de tekst te geven, aandachtig te (her)lezen, erover na te denken, de tekst te evalueren en erop te reflecteren;
    - op welke **vormelijke aspecten** van de tekst je de leerlingen wilt laten inzoomen, en hoe je die kunt inzetten om betekenis aan de tekst te geven, zodat leerlingen inhoudelijke verbanden kunnen leggen in de tekst, tussen de tekst en de wereld, en tussen de tekst en zichzelf;
    - welke **werkvormen** daarbij passen (bijvoorbeeld een individuele verwerkingsopdracht of een klassengesprek).

In de les: de tekst met leerlingen lezen, bespreken en verwerken

- **Creëer tijd en ruimte** voor leerlingen om de tekst aandachtig te lezen. Je kunt de tekst voorlezen, samen (delen van) de tekst lezen, of de leerlingen individueel laten lezen en herlezen.

- Ga met je leerlingen in gesprek of geef ze opdrachten door vragen te stellen over:

    - ***Beleving***: hoe zij de tekst beleven (bijvoorbeeld door te vragen wat de tekst met hen doet of bij hen oproept);

    - ***Inhoud***: waar de tekst volgens hen over gaat (bijvoorbeeld door samen een parafrase te maken, of ze een samenvatting te laten schrijven);

    - ***Vorm***: welke tekstelementen hen opvallen (bijvoorbeeld vragen wat hen opvalt qua opbouw, stijl, vertelperspectief; welke verbanden ze in de tekst zien (tussen woorden, tussen delen van de tekst) en hoe die hun kijk op de inhoud van de tekst veranderen.

    - ***Betekenis***: bijvoorbeeld door te vragen welke betekenis leerlingen aan de tekst geven.

    - ***Kennis***: bijvoorbeeld door te vragen welk effect de tekst op hen of op hun kennis heeft; welke verbanden ze leggen tussen de inhoud van de tekst en wat ze al weten over de wereld en zichzelf.

    - ***Evaluatie***: bijvoorbeeld door te vragen wat leerlingen vinden van de informatie die in de tekst wordt gegeven.

    - ***Reflectie***: bijvoorbeeld door te vragen of er bij hen iets veranderd is na het lezen van de tekst. Hebben ze bijvoorbeeld nieuwe begrippen geleerd of zijn ze over nieuwe dingen gaan nadenken?

- Geef je leerlingen daarbij de **talige en inhoudelijke ondersteuning** die zij nodig hebben.

- **Blik** met je leerlingen **terug** op wat het lezen van de tekst heeft opgeleverd en **koppel** dat aan het doel dat je voor ogen had.

Het houvast werd ontwikkeld in co-creatie met verschillende partners:

- *Anke Herder, Joanneke Prenger, Nellianne van Schaik & Jantien Dhont (SLO)*
- *Elke D'hoker (KU Leuven)*
- *Els Stronks (Universiteit Utrecht, LeesEvolutie)*
- *Erna van Koeven (Hogeschool Windesheim)*
- *Heleen Rijckaert, Sien Buelens & Fiona van Koot (Taalunie)*
- *Iris Vansteelandt (AP Hogeschool, Iedereen Leest & Universiteit Gent)*
- *Jona Hebbrecht (Odisee/ Universiteit Gent)*
- *Wenckje Jongstra (Hogeschool KPZ)*
- *Yra van Dijk (Hogeschool Leiden)*

Heb je vragen of feedback? Mail dan naar rijketeksten@taalunie.org.